

Posudek na disertační práci PhDr. Přemysla Houdy: *Folk jako společenský fenomén v čase tzv. normalizace* (Ústav politologie FF UK, Praha 2011)

Předkládaná disertační práce Přemysla Houdy je zúročením mnohaletého badatelského úsilí, přičemž je třeba dodat, autor některé ze svých dílčích studií již publikoval tiskem (viz autorova diplomová práce o písničkářském sdružení Šafrán).

Práce se týká velice fenoménu oficiálně nepříliš uznávaného, leč trpěného, tj. folkové hudby a jejích společenských aspektů, který s výjimkou dílčích studií ovšem nebyl (minimálně) z historického pohledu doposud soustavněji zpracován. Zmiňovaná disertace je jedním z věcných a systematicky zpracovaných příspěvků, který se tento výsek dějinného pohledu na minulost snaží zpracovat v širokém kontextu.

Je třeba kvitovat, že Přemysl Houda pojal zpracování vybraného tématu z mnoha úhlů pohledu a v podstatě v širokém interdisciplinárním duchu, byť to v práci není explicitně zmiňováno ve zvláštní metodologické části. Práce sice veskrze těží z klasických historických přístupů, ovšem intuitivně se vedle historie nachází na pomezí takových oborů jako sociologie hudby, etnomuzikologie, dějiny literatury, sémiotika nebo mediální studia. V jistých fázích je možné konstatovat, že se svým pojetím velmi blíží výstupům dnes velmi populárního směru historického bádání (zejména v anglosaském prostředí), tzv. nové kulturní historie (new culture history).

Pramennou základnu tvoří dokumenty z provenience Archivu bezpečnostních složek, dále pak Národního archivu, Archivu hl. m. Prahy a konečně i soukromých sbírek. Dále pak autor čerpal z příslušné dobové legislativy (zákony, vyhlášky, metodické pokyny, rozhodnutí atd.), dále pak z písňových textů, dobových periodik a díle i z krásné literatury. Nikoliv nevýznamný pramenný segment pak tvoří rozhovory s dobovými aktéry (písničkáři, organizátory koncertů, hudebními publicisty, fanoušky), která autor v průběhu svého bádání též sám realizoval. Z metodologického pohledu by možná opět stálo za úvahu, zdali by nebylo vhodné zařadit zvláštní kapitolu o typologii využitých pramenů, o jejich přednostech a úskalích ve vztahu ke zkoumanému tématu.

Práce disponuje promyšlenou strukturou skládající se z devíti kapitol, s jejichž pomocí se autor snaží pojednat o fenoménu folku takřkajíc „od obecného k jedinečnému“. Děje se tak na základě nastínění klíčových rámců, reálií, procesů pojmů a také příkladových studií. Tento přístup si bere za cíl postihnout dílem ve zkratce, dílem v hlubším zkoumání postihnout téma z několika úhlů pohledu a podat tak co nejplastičtější rámcový obraz. Jedná se o samozřejmě o autorskou licenci a do diskuze se nabízí výměna pozic a předřazení některých kapitol (např. o generacích rodičů a dětí či o původu folku), i tak je celkové strukturování logické a funkční.

První kapitola v pořadí se zabývá (takřka nadčasovým) tématem vztahu oficiální ideologie a různých hudebních proudů a žánrů považovaných režimem za nekonformní či dokonce nepřátelské. Tyto pasáže mohou působit na první pohled možná poněkud zkratkovitě, dílem pak oscilující „od jednoho tématu k druhému“, nicméně celkově postihující v celkovém vyznění hlavní rysy doby a jsou také jakýmsi spojovacím článkem mezi nástinem problematiky 50. a 60. let stěžejní problematikou let tzv. normalizace. V případě vydání díla by stálo za úvahu zpracování závěrů z nedávno vyšlé historické produkce, které se této problematiky úzce dotýkají (viz např. studie Petra Koury o osobnosti „jazzového krále“ R.A. Dvorského, příslušné kapitoly o vztahu hudby a ideologie v díle M. Vaňka *Byl to jenom rock'n'roll...* a též vybrané pasáže ze seriálu *Bigbít*). Naopak velmi uceleným a přínosným dojmem působí kapitola druhé zabývající se pak tvorbě dobové legislativy a vůbec utváření pohledu strany a státu na problematiku hudby a kultury jako specifické sféry života „lidově-demokratické“ a (reálně) „socialistické“ společnosti.

Kapitola následující nás pak dějově přenáší k faktickým počátkům objektu zájmu práce, do časů normalizačních. Konkrétně se jedná pak o zevrubnější vyličení problematiky postupného „utužování“ ve vztahu k hudbě a kulturnímu dění, mezi hudebníky nepopulárních přehrávek a vůbec mezi existencí hudební produkce v Československu do roku 1989 (opět by v této pasáži mohlo být odkazováno na M. Vaňka). Do diskuze by opět mohla zaznít otázka důvodů a motivace začlenění kapitoly na toto místo práce, stejně tak jako v případě velice autenticky a zručně sepsané kapitoly o (mezi)generačním vnímání života v rámci čs. společnosti.

Následující části práce se již bytostně týkají vytčeného „folkového“ tématu a jeho čs. specifik. Při sledování kořenů folku a jeho definic se autor podnětně obrací i do připomínání zahraničních vlivů, což je možné jen kvitovat. Podle mého názoru by podobně jako v líčení geneze postojů režimu v ideologické a legislativní rovině z předešlých desetiletí stálo (alespoň ve formě odkazové na literaturu) připomenout tradice české písňové tvorby ve vztahu ke společnosti, tj. minimálně od časů meziválečného trampingu.

Jako velmi podmětná se jeví kapitola sémioticky laděná zabývající se funkcí slova ve folkových písních. S pomocí analýzy zde autor poukazuje nejen na projednávanou problematiku, ale zároveň velmi vhodně charakterizuje jednotlivé písničkářské generace popisovaného období. Na tuto část „personalizovanou“ pak navazuje příkladová studie ve formě kapitoly poskytující vzhled do fungování sdružení písničkářů Šafrán. Zde Přemysl Houda velmi pěkně zúročil svá bádání v Archivu bezpečnostních složek a také dobové vzpomínky aktérů, na což navázal také v následující kapitole týkající se doposud velmi málo zpracovaného tématu Sekce mladé hudby. Tato část nese rysy zdařilé orálně historické interpretace doplněné o údaje z vybraných archivních zdrojů.

Podle pomyslného hesla „nejlepší na konec“ je i přes vyjadřované pochybnosti samotného autora včleněna spíše úvahově laděná kapitola o „zpívajícím slezském bardovi“ (či o „udavači z Těšína“), písničkáři Jaromíru Nohavicovi. Právě na příkladu této osobnosti se podle mého soudu autorovi práce podařilo poukázat na spletnost vztahů, v nichž musel člověk veřejně vystupující takřkajíc „fungovat“ (včetně komplikovaných vztahů k StB), na otázku individuální zodpovědnosti za své činy a jedním dechem také na otázku nebezpečí zkreslení (a paušalizace), pokud jsou určité údaje z pramenů takřkajíc vytrhovány z dobového kontextu, jak se tomu stalo v době nedávné např. na stránkách některých českých novin a časopisů. (Zde by bylo možné odkázat na nedávno publikovanou biografickou skicu J.Nohavici z pera Josefa Rauvolfa). Do diskuze bych chtěl autorovi položit otázku, jakým způsobem se on dívá na problematiku působení J.Nohavici na české písničkářské scéně a také co si myslí o reakci některých jeho kolegů (např. J.Hutky). Na závěr bych se pak chtěl dotázat, jaké jsou další perspektivy bádání v tomto tématu z pohledu autora (tématicky - např. ve vztahu ke sledování poslechu a vlivu písničkářů na jejich posluchačskou obec,...; využitím pramenů – další rozhovory, analýza dalších archivních materiálů,...) a také na možnosti komparace např. se zeměmi bývalého východního bloku či zeměmi Západu.

Po formální stránce nese dílo odpovídají kvality formátu disertační práce.

Disertační práci Přemysla Houdy považuji za velmi zdařilou, obohacující dosavadní stav poznání (nejen) o období tzv. normalizace o mnoho nových poznatků, analýz i neotřelých interpretací, vřele jí **doporučuji k obhajobě** a navrhuji hodnocení výborně.